

Άσκηση 1η

Εισαγωγή

Αγγεία πόσεως - Αγγεία αποθήκευσης

Αλεξάνδρα Σ. Σφυρόερα

ΣΑ_22 «Μινωική Κεραμική: τυπολογική εξέλιξη και διακοσμητικοί ρυθμοί»

Ψευδόστομοι Άμφορες

Ήμοπτυξίδα

Άσκος

Ρυτό ωοειδές

Εισαγωγή

Οργάνωση ασκήσεων

1η & 2 άσκηση:
σχήματα μινωικών
αγγείων

3η & 4η άσκηση:
τεχνολογία
κατασκευής,
διακοσμητικοί ρυθμοί

5η άσκηση
περιγραφή ενός
μινωικού αγγείου

6η άσκηση:
παρουσίαση ενός
μινωικού αγγείου

Εισαγωγή

Οργάνωση ασκήσεων: 1η και 2η άσκηση

- Εξέταση βασικών σχημάτων μινωικών αγγείων:
 - ονομασία των αγγείων
 - τα μέρη κάθε αγγείου
 - έμφαση στην ορολογία

Εισαγωγή

Οργάνωση ασκήσεων: 3η και 4η άσκηση

- Συνοπτική παρουσίαση τεχνολογίας κατασκευής και διακοσμητικών ρυθμών μινωικής κεραμικής ανά περίοδο

Εισαγωγή

Οργάνωση ασκήσεων: 5η & 6η άσκηση

- Περιγραφή ενός μινωικού αγγείου από τη Συλλογή του Μουσείου Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης
- Θα επιλέξετε ένα μινωικό αγγείο
- Θα το μελετήσουμε και το καταγράψουμε σε ένα αναλυτικό ΔΕΛΤΙΟ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΥ που θα σας δοθεί
- Οι περιγραφές θα παρουσιαστούν προφορικά, παρουσία του καθ. κ. Λ. Πλάτωνα

Εισαγωγή

Σχετικά με την e-class των Φροντιστηριακών ασκήσεων

- Είναι οργανωμένη σε θεματικές ενότητες που αντιστοιχούν στις ασκήσεις. Σε κάθε μία θεματική ενότητα θα βρείτε συγκεντρωμένο το υλικό που είναι καλό να μελετήσετε.
- Στο εργαλείο [Γλωσσάριο](#) θα βρείτε όλους τους όρους που χρησιμοποιούνται στις ασκήσεις και τη σημασία τους. Συνήθως, στα ΡΡΤΧ κάθε άσκησης οι όροι που υπάρχουν στο **Γλωσσάριο** σημειώνονται με **χρώμα**.

Εισαγωγή

Βασικές έννοιες

Πρόχους ραμφόστομη

Πρόχους γεφυρόστομη

Τυπολογία

Εισαγωγή

Η έννοια της τυπολογίας

- **Γενικά**, η τυπολογία είναι μία επαγωγικού* χαρακτήρα, επιστημονική μέθοδος που αποσκοπεί στη **συστηματοποίηση** και **ταξινόμηση** της γνώσης σε επιμέρους ερευνητικά αντικείμενα με βάση ορισμένους **τύπους**
- Βρίσκει εφαρμογή σε πολλές επιστήμες, όπως στη Βιολογία, την Ψυχολογία, την **Αρχαιολογία** κτλ.

* Κατά την επαγωγική μέθοδο βαίνουμε από τα ειδικά στα γενικά, από τα επιμέρους στο όλον (σε αντίθεση με την απαγωγική), υπό την έννοια ότι από τα εμπειρικά δεδομένα κινούμαστε στη συγκρότηση μίας ερμηνευτικής θεωρίας

Εισαγωγή

Η έννοια της τυπολογίας

- *Ειδικά στην Αρχαιολογία*, **τυπολογία** είναι η κατάταξη αντικειμένων σε προκαθορισμένους **τύπους** (είδη, κατηγορίες) βάσει ποσοτικών και ποιοτικών χαρακτηριστικών τους
- Πιο συγκεκριμένα, κάθε αρχαίο αντικείμενο, στην περίπτωση μας κάθε αγγείο, έχει ορισμένα ποσοτικά¹ και ποιοτικά² χαρακτηριστικά

¹ Π.χ. σχήμα, διαστάσεις

² Π.χ. διακόσμηση, τεχνοτροπία

Εισαγωγή

Η έννοια της τυπολογίας

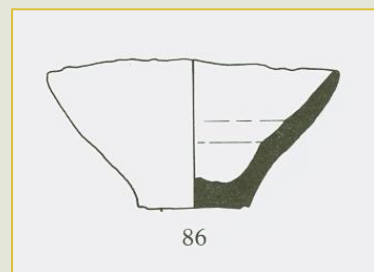
- *Μερικά παραδείγματα:*
- στον **τύπο των ανοικτών αγγείων** κατατάσσουμε εκείνα που η διάμετρος χείλους είναι μεγαλύτερη ή ίση της μέγιστης διαμέτρου του σώματος, με αποτέλεσμα ο χρήστης να έχει οπτική και απτική επαφή με το εσωτερικό του αγγείου
- στον **τύπο των κλειστών αγγείων** κατατάσσουμε εκείνα που η διάμετρος χείλους είναι μικρότερη της διαμέτρου του σώματος, με αποτέλεσμα ο χρήστης να μην έχει ούτε οπτική ούτε απτική επαφή με το εσωτερικό του αγγείου

Εισαγωγή

Η έννοια της τυπολογίας

- *Μερικά παραδείγματα:*

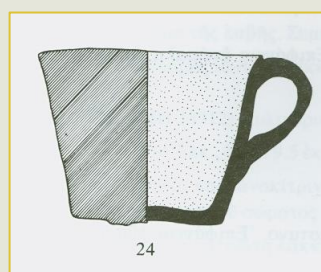
- διακρίνουμε διαφορετικούς τύπους αγγείων πόσεως ανάλογα με την κλίση των τοιχωμάτων τοιχωμάτων τους και/ή την ύπαρξη ή όχι λαβής

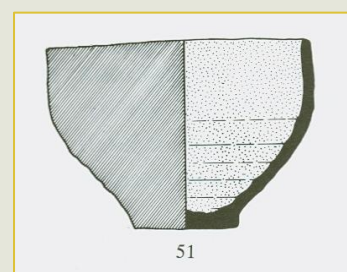
άωτο κωνικό κύπελλο

μόνωτο κωνικό κύπελλο

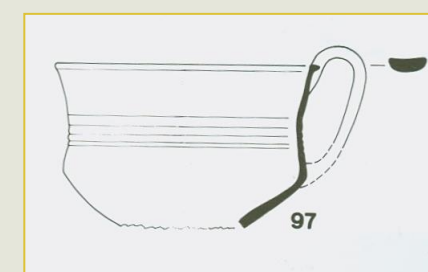
μόνωτο κύπελλο
με ευθέα τοιχώματα

άωτος κύαθος

μόνωτος κύαθος

τροπιδωτός κύαθος

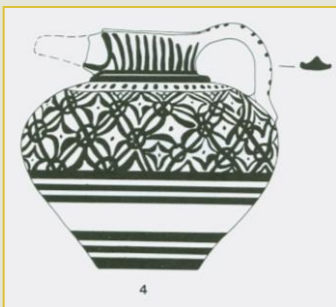
Εισαγωγή

Η έννοια της τυπολογίας

- *Μερικά παραδείγματα:*
- διακρίνουμε διαφορετικούς τύπους μινωικών πρόχων βάσει της διαμόρφωσης της πρόχυσής τους, δηλ. του σημείου εκείνου από το οποίο εκρέει το υγρό περιεχόμενο του αγγείου

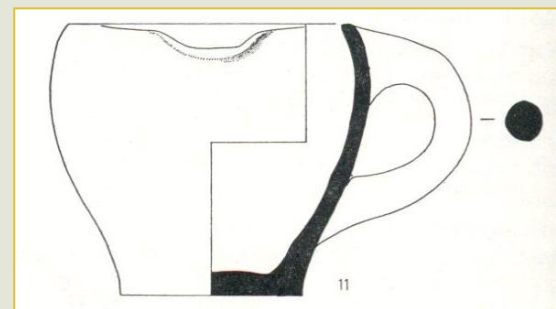
ραμφόστομη

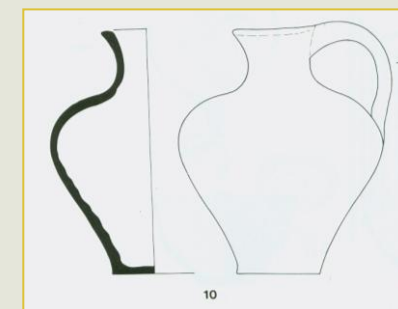
γεφυρόστομη

τριφυλλόστομη

ευρύστομη

πρόχειλη

Εισαγωγή

Η έννοια της τυπολογίας

- *Η τυπολογία*
- είναι το 1ο βήμα της κατανόησης των υλικών καταλοίπων και της διερεύνησης της πολιτιστικής τους συνάφειας. Οδηγεί σε ουσιαστικότερα ιστορικά και πολιτιστικά συμπεράσματα
- Από όσα αναφέρθηκαν είναι προφανές γιατί η *τυπολογία* είναι μία επαγωγική επιστημονική μέθοδος

Εισαγωγή

Η έννοια της τυπολογίας

■ Η τυπολογία

- είναι εφικτή μέθοδος στην περίπτωση της αρχαίας ελληνικής κεραμικής (γενικότερα), διότι τα πήλινα αγγεία ήταν αντικείμενα καθημερινής χρήσης. Ως αντικείμενα χρηστικά έχουν κάποια χαρακτηριστικά που εξυπηρετούν τον χρήστη, π.χ. ο αμφορέας έχει δύο λαβές για να μεταφέρεται πιο εύκολα, η πρόχους μία απέναντι από την προχοή για την έκχυση του υγρού περιεχομένου. Μάλιστα, τέτοια βασικά χαρακτηριστικά ενός σχήματος έχουν χαρακτήρα διαχρονικό —π.χ. αμφορέας - σύγχρονη στάμνα, πρόχους - σύγχρονη κανάτα

Εισαγωγή

Ορολογία, το απαραίτητο εργαλείο της τυπολογίας

- *Η τυπολογία*
- δεν είναι δυνατόν να εφαρμοστεί η τυπολογία ως επιστημονική μέθοδος χωρίς τη χρήση **ορολογίας**, δηλαδή ενός συνόλου ειδικών όρων που χρησιμοποιούνται στο γνωστικό αντικείμενο της κεραμικής και ειδικότερα, στην περίπτωση μας, της μινωικής
- η ορολογία αφορά την ονομασία τού σχήματος του αγγείου (π.χ. άωτο κωνικό κύπελλο), τα μέρη του (π.χ. χείλος, λαβή, βάση), τον χαρακτηρισμό τους (π.χ. ευθύ, έξω νεύον χείλος κτλ.), τις τεχνικές κατασκευής, τις πρώτες ύλες, τα μέσα διακόσμησής του (π.χ. αλοίφωμα, βαφή κτλ.)

Σκοπός των ασκήσεων είναι να δοθεί έμφαση στη γνώση και εμπέδωση της ορολογίας

Εισαγωγή

Πρόχους ραμφόστομη

Πρόχους γεφυρόστομη

Πώς «διαβάζουμε» τα σχέδια των αγγείων
στις δημοσιεύσεις

Εισαγωγή

Πώς «διαβάζουμε» τα σχέδια των αγγείων στις δημοσιεύσεις

- Το σχέδιο κάθε αγγείου χωρίζεται σε 2 ίσα μέρη, στο δεξί (ως προς τον θεατή) αποτυπώνεται η τομή (προφίλ) τού αγγείου και το εσωτερικό του, στο αριστερό η εξωτερική όψη του
- Το κύπελλο αρ. 21 είναι **αβαφές** εσωτερικά και εξωτερικά
- Το κύπελλο αρ. 22 είναι **ολόβαφο** εξωτερικά , **αβαφές** εσωτερικά
- Το κύπελλο αρ. 33 φέρει γραπτή ταινία γύρω από το χείλος, εσωτερικά και εξωτερικά
- Το κύπελλο αρ. 34 φέρει την ίδια γραπτή **διακόσμηση ανοικτού επί σκοτεινού** εσωτερικά και εξωτερικά

Εισαγωγή

Πώς «διαβάζουμε» τα σχέδια των αγγείων στις δημοσιεύσεις

- Τα κύπελλα αρ. 42 και 44 φέρουν γραπτή διακόσμηση εξωτερικά και είναι **ολόβαφα** εσωτερικά
- Σε κάποια από τα εικονιζόμενα κύπελλα (π.χ. αρ. 38, 39, 42) απεικονίζεται και η τομή της λαβής τους

Ως προς την ορολογία, λάβετε υπ' όψιν:

- χρησιμοποιούμε όρους δανεισμένους από το ανθρώπινο σώμα για την περιγραφή των μερών ενός αγγείου:
 - τα **ανοικτά** αγγεία έχουν χείλος, λαβές, σώμα, βάση -ενίοτε και ώμο
 - τα **κλειστά** αγγεία έχουν χείλος, λαιμό, ώμο, λαβές, σώμα, βάση
- χρησιμοποιούμε όρους από τη στερεομετρία όχι τη γεωμετρία στις περιγραφές
 - π.χ. οι λαβές είναι κυλινδρικής όχι κυκλικής διατομής
- χρησιμοποιούμε την ορολογία που ακολουθεί ο καθηγητής σας κ. Λ. Πλάτων

Αγγεία πόσεως

άωτο κωνικό κύπελλο, κύπελλο με ευθέα
τοιχώματα, ημισφαιρικός κύαθος, τροπιδωτός
κύαθος κτλ. κτλ.

Αγγεία πόσεως, χωρίς διακρινόμενο πόδι

Άωτο κωνικό κύπελλο

- χείλος ευθύ, μη διακρινόμενο
- τοιχώματα λοξά
- βάση μη διακρινόμενη (π.χ. αρ. 85) / (ελαφρά) διακρινόμενη (π.χ. αρ. 101)
- αυλακώσεις εσωτερικά και/ή εξωτερικά οφειλόμενες στον τροχό
- κάτω από τον πυθμένα, καμπυλόγραμμα ίχνη του σχοινιού του κεραμέα (δεν διακρίνονται στο σχέδιο)

Αγγεία πόσεως, χωρίς διακρινόμενο πόδι

Μόνωτο κωνικό κύπελλο

- χείλος ευθύ, μη διακρινόμενο
- τοιχώματα λοξά
- λαβή **κατακόρυφη**, επικολλημένη στο τοίχωμα, **ταινιόσχημη**, που υπερυψούται ελαφρά του στομίου
- βάση μη διακρινόμενη (στο εικονιζόμενο) / (ελαφρά) διακρινόμενη
- κάτω από τον πυθμένα, **καμπυλόγραμμα ίχνη του σχοινιού** του κεραμέα (δεν διακρίνονται στο σχέδιο)

Αγγεία πόσεως, χωρίς διακρινόμενο πόδι

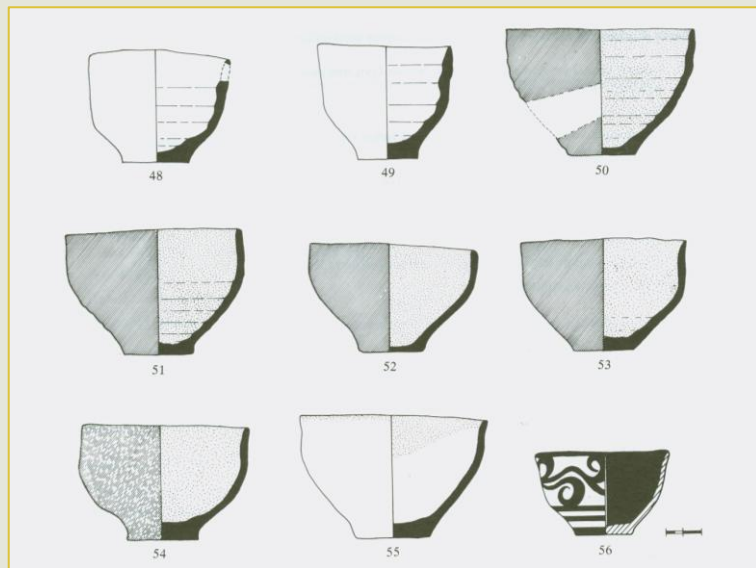
Μόνωτο κύπελλο με ευθέα τοιχώματα

- χείλος ευθύ, μη διακρινόμενο
- σώμα **κυλινδρικό** (π.χ. αρ. 42) / τοιχώματα (ελαφρώς) λοξά ανοιγόμενα προς το χείλος
- ελαφρές πτυχώσεις στο μέσον του σώματος (π.χ. αρ. 36)
- λαβή κατακόρυφη, επικολλημένη στο τοίχωμα, ταινιόσχημη, ισοπλατής / μειούμενου πλάτους στην ένωση με το σώμα / λεπυνόμενη στο σημείο έκφυσης (στο σώμα)
- ενίοτε, στο σημείο πρόσφυσης της λαβής στο χείλος, κομβιόσχημο επίθημα, απομίμηση κεφαλής μεταλλικού καρφιού
- βάση επίπεδη, μη διακρινόμενη

Αγγεία πόσεως, χωρίς διακρινόμενο πόδι

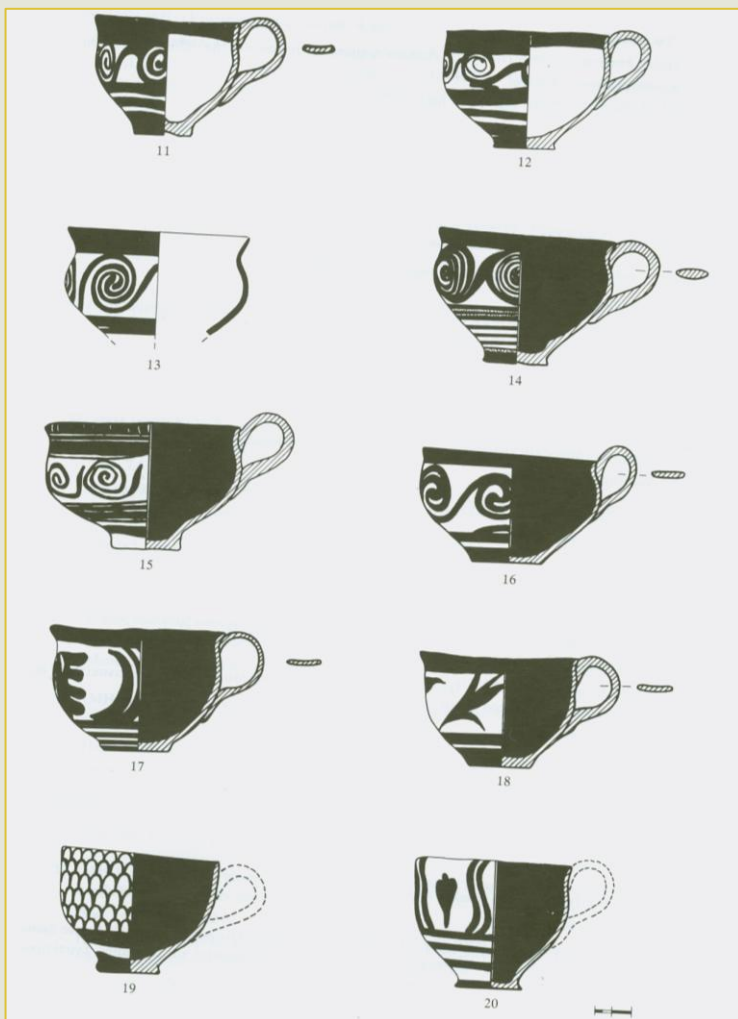
Άωτος κύαθος

- χείλος ευθύ, μη διακρινόμενο
- σώμα βαθύ, **ημισφαιρικό**
- βάση διακρινόμενη / μη διακρινόμενη βάση

Αγγεία πόσεως, χωρίς διακρινόμενο πόδι

Μόνωτος κύαθος

- χείλος έξω νεύον (π.χ. αρ. 11) / γωνιώδες (π.χ. αρ. 13) / ευθύ, μη διακρινόμενο (π.χ. αρ. 13)
- σώμα βαθύ ημισφαιρικό (π.χ. αρ. 19) / με σιγμοειδές περίγραμμα (π.χ. αρ. 14)
- λαβή κατακόρυφη, επικολλημένη στο τοίχωμα, **κυλινδρική** / ταινιόσχημη
- βάση μη διακρινόμενη / διακρινόμενη / δισκοειδής, εξέχουσα / κοίλη στον πυθμένα (π.χ. αρ. 11), κυρτή στο εσωτερικό

Αγγεία πόσεως, χωρίς διακρινόμενο πόδι

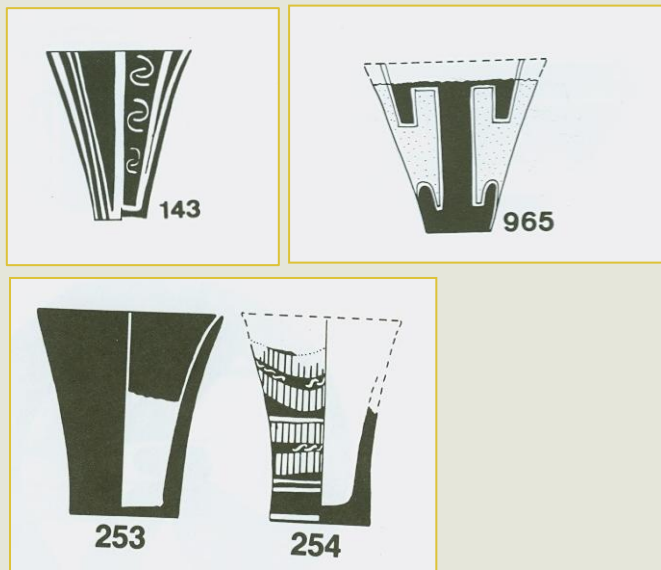
Τροπιδωτός μόνωτος κύαθος

- χείλος υψηλό, ελαφρά έξω νεύον / ευθύ, μη διακρινόμενο
- **τροπίδωση** αμβλεία (π.χ. αρ. 97) / οξεία (π.χ. 91) στο μέσον περίπου του σώματος (π.χ. αρ. 98) / στο άνω ήμισυ του σώματος (π.χ. αρ. 99) / στο κάτω ήμισυ του σώματος (π.χ. αρ. 89)
- πάνω από την τροπίδωση τα τοιχώματα διανοίγονται σταδιακά προς το χείλος (π.χ. αρ. 95) / τροχαλιοειδές σώμα (π.χ. αρ. 91)
- το κατώτερο τμήμα του σώματος κολουροκωνικού σχήματος / σχήματος ανάστροφου κόλουρου κώνου
- οριζόντιες αύλακες σχηματίζουν πυκνή στολίδωση της επιφάνειας στο άνω ήμισυ (π.χ. αρ. 95) / στο μέσον (π.χ. αρ. 97)
- λαβή κατακόρυφη, **εκφυόμενη** / **επικολλημένη** στο τοίχωμα, ταινιόσχημη / κυλινδρική, που υπερυψούται ελαφρά του στομίου
- βάση επίπεδη, μη διακρινόμενη, κυρτός πυθμένας στο εσωτερικό (π.χ. αρ. 89)

Αγγεία πόσεως, χωρίς διακρινόμενο πόδι

Ποτήρι (tumbler)

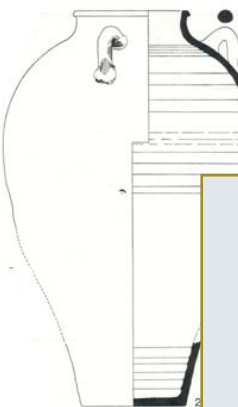
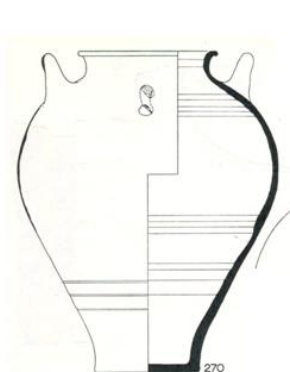
- χείλος ευθύ, μη διακρινόμενο
- τοιχώματα πολύ έντονα ανοιγόμενα προς το χείλος
- βάση μη διακρινόμενη

Αγγεία πόσεως, με διακρινόμενο πόδι κύλικα

- (ελαφρά) έξω νεύον / γωνιώδες χείλος
- σώμα ημισφαιρικό
- δύο λαβές, κατακόρυφες, αντιθετικές, ταινιόσχημες, από το χείλος στο μέσον (περίπου) του σώματος
- πόδι χαμηλό / υψηλό, κοίλο εσωτερικά

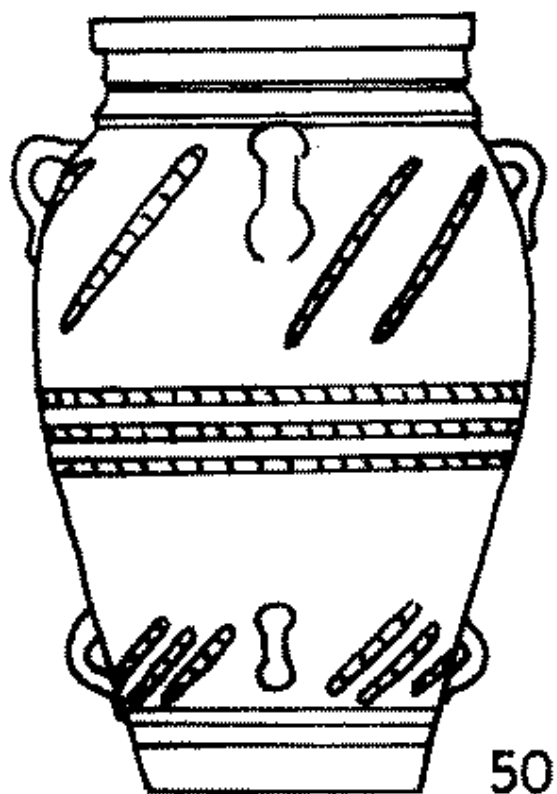
Αγγεία αποθήκευσης

πίθος, ευρύστομος πίθος, πιθαμφορέας, στάμνος,
αμφορέας

Αγγεία αποθήκευσης

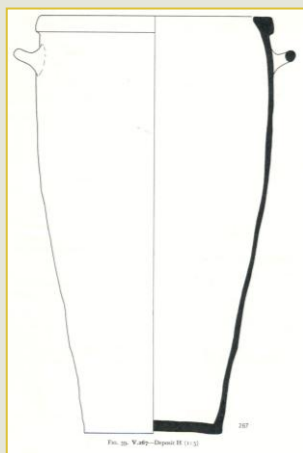
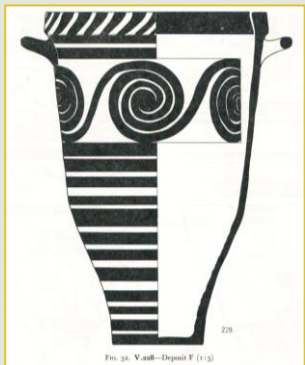
πίθος

- χείλος στρογγυλεμένο / τριγωνικής διατομής / τετράγωνης διατομής, επιπεδούμενο άνω, εξέχον του λαιμού
- λαιμός χαμηλός, κυλινδρικός, βαθμιδωτός (όπως εδώ), με αναθύρωση τριγωνικής τομής
- σώμα βυτιόσχημο / επίμηκες ελλειψοειδές / **ωοειδές** (όπως εδώ)
- οκτώ κάθετες κυλινδρικές / ελλειπτικής διατομής λαβές σε δύο σειρές ανά τέσσερις: μία κάτω από το στόμιο, μία λίγο πιο πάνω από τη βάση
- βάση δισκοειδής / ταινιωτή / βαθμιδωτή, εξέχουσα των τοιχωμάτων

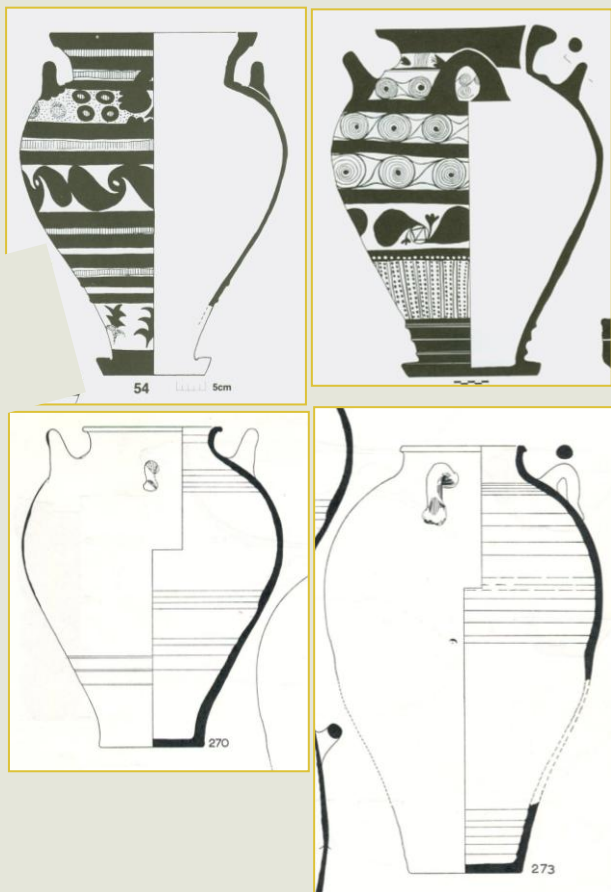
Αγγεία αποθήκευσης

ευρύστομος πίθος

- χείλος στρογγυλεμένο / τριγωνικής διατομής / τετράγωνης διατομής, επιπεδούμενο άνω
- σώμα κυλινδρικό / επίμηκες ελλειψοειδές / ωοειδές
- λαβές δύο **οριζόντιες** κυλινδρικές / ελλειπτικής διατομής
- βάση επίπεδη, μη διακρινόμενη

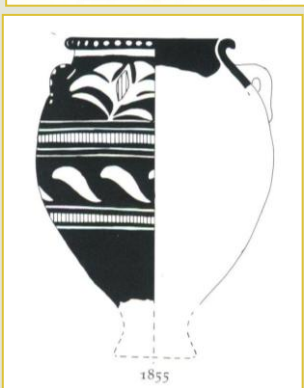
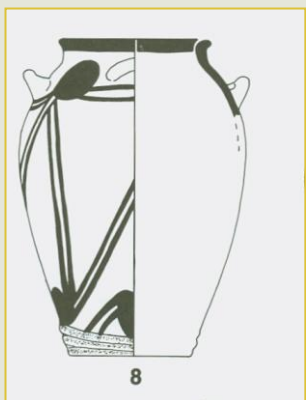
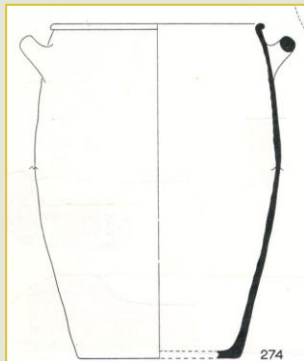
Αγγεία αποθήκευσης πιθαμοφόρας

- χείλος εξέχον, επιπεδούμενο άνω (πάνω αριστερά)/ καμπυλούμενο άνω (πάνω δεξιά)
- λαιμός χαμηλός κυλινδρικός, με περιφερική έξεργη πλαστική ταινία / αναθύρωση ημικυκλικής διατομής (π.χ. στο παράδειγμα άνω αριστερά)
- σώμα **ωοειδές** (κάτω αριστερά), **απιόσχημο** (άνω δεξιά)
- λαβές τέσσερεις οριζόντιες / κάθετες, οριζόντιες & κάθετες, ελλειπτικής / κυλινδρικής διατομής στο ύψος του ώμου σε ακτινωτή διάταξη
- βάση επίπεδη, μη διακρινόμενη / ταινιωτή εξέχουσα (άνω δεξιά)

Αγγεία αποθήκευσης

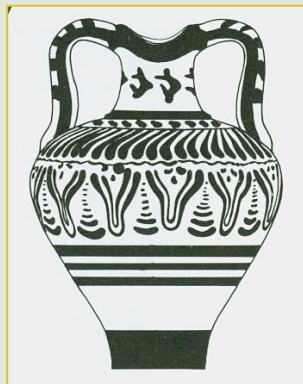
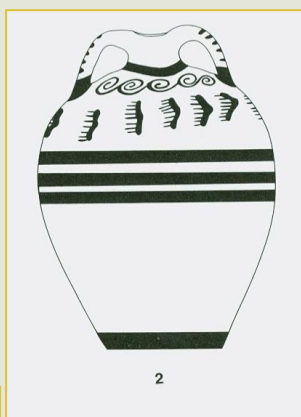
(η) στάμνος

- χείλος συστελλόμενο (άνω αριστερά) / ανορθούμενο (βλ. αρ. 274), (ελαφρά) έξω νεύον, (άνω) πεπλατυσμένο
- στενό στόμιο (άνω αριστερά)
- λαβές οριζόντιες, κυλινδρικής / ελλειπτικής διατομής, στον ώμο, (έντονα) τοξοειδείς (άνω αριστερά)
- τέσσερις λαβές στο ύψος του ώμου τοποθετημένες αντιδιαμετρικά ανά ζεύγη: δύο κάθετες, δύο οριζόντιες
- σώμα απιόσχημο / ωοειδές
- βάση μη διακρινόμενη

Αγγεία αποθήκευσης

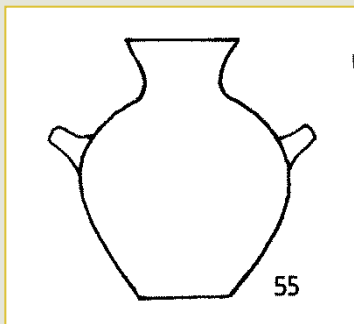
αμφορέας

- στόμιο ελλειπτικό
- χείλος αδιαμόρφωτο / εξέχον
- λαιμός κοντός / υψηλός, κυλινδρικός / τροχαλιοειδής (κάτω αριστερά)
- σώμα σφαιρικό / ωοειδές / απιόσχημο
- δύο αντιθετικές, κάθετες κυλινδρικές / ταινιόσχημες / ελλειπτικές λαβές, που φύονται από τους ώμους και καταλήγουν στις μακρές πλευρές του ελλειπτικού στομίου / είναι συμφυείς με το χείλος
- βάση επίπεδη, μη διακρινόμενη

Αγγεία αποθήκευσης

υδριόμορφος αμφορέας

- χείλος ευθύ
- λαιμός κοντός / υψηλός, κολουροκωνικού σχήματος
- σώμα σφαιρικό
- δύο αντιθετικές, οριζόντιες κυλινδρικές / ταινιόσχημες / ελλειπτικές λαβές
- βάση επίπεδη, μη διακρινόμενη

Εμπέδωση - Επέκταση - Εξάσκηση

- ξεφυλλίστε το βιβλίο του Ph. Betancourt, παρατηρήστε πώς εξελίσσεται κάθε σχήμα από την ΠΜ έως την ΥΜ III
- ξεφυλλίστε τα υπόλοιπα βιβλία που περιέχουν σχήματα που συζητούνται στην παρούσα άσκηση, δείτε πώς περιγράφονται
- ξεφυλλίστε τα ονοματολόγια, δοκιμάστε την ορολογία που μάθατε -αναγνωρίστε σχήματα, μέρη κάθε αγγείου κτλ.
- μελετήστε το απόσπασμα του καταλόγου του κ. Λ. Πλάτωνα, δείτε με πόση συνέπεια και ακρίβεια χρησιμοποιεί την ορολογία